

Idäntalouksien katsauksia

Review of Economies in Transition

1994 • No. 2

10.2.1994

Julkaistu uudelleen 2002

Jarmo Eronen

Konversio Venäjällä: tulosten tarkastelua

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos, BOFIT

ISSN 1235-7405
Uudelleenjulkaistu pdf-muodossa 2002

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos (BOFIT)

PL 160
00101 Helsinki
Puh: (09) 183 2268
Faksi: (09) 183 2294
bofit@bof.fi
www.bof.fi/bofit

Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.

Konversio Venäjällä: tulosten tarkastelua

1 Konversion tavoitteet ja alkuvaikeudet

Yhä raskaammaksi käyneen asevarustelutaakan keventäminen oli yksi Gorbatschovin uudistuspolitiikan tavoitteita, edustivathan sotilasmenot Neuvostoliiton kokonaistuotannosta yli 20 % 1980-luvun lopulla. Joulukuussa 1988 Gorbatschov ilmoitti YK:ssa Neuvostoliiton aloittavan yksipuolisen konversion eli ase tehtaiden siirtämisen siviilituotannon palvelukseen ja samalla sotilasbudjetin leikkaamisen. Konversion toteutus aloitettiin 1989 Gosplanin, puolustusministeriön ja lukuisten muiden organisaatioiden toimesta (ks. Eronen 1991, 36–37). Laadittiin vuoteen 1995 ulottuva konversio-ohjelma, jossa oli konkreettiset tavoitteet siitä, mille aloille varustelusta vapautuneet resurssit olisi kansantalouden etujen nimissä suunnattava. Nämä alat olivat

- siviili-ilmailu
- laivat
- tietokonetekniikka, sähkötekniikkaa, tietoyhteyslaitteet
- kodinkoneet (elektroniikka, jääkaapit, pölynimurit, pesukoneet ym.)
- TEVA- ja kenkäteollisuuden koneet
- maatalous- ja elintarviketeollisuuden koneet
- terveydenhoitotekniikka (Smyslov 1991, 3, Glybin 1990, 155–159).

Asetehtaajat olivat jo aiemminkin valmistaneet siviilituotteita, etenkin kodin elektroniikkaa ja muita kodinkoneita.

Konversio ja aseriisunta eivät todellisuudessa juuri edistyneet kahtena ensimmäisenä vuotena. Vasta vuonna 1991 tapahtui käänne kun kokonaistuotanto romahti ja liitto syksyllä hajosi. Kun Venäjä vuoden 1992 alusta sitoutui siirtymään markkinatalouteen, konversion edellytykset ja toteutustapa muuttuivat ratkaisevasti. Sen veturiksi asetetut organisaatiot hajosivat. Samalla myös valtion rahoitus pohjan romahtaminen ja aseistariisunta yleensä supistivat ase tehtaiden tilauskantaa. Ne joutuivat täysin uuden tilanteen eteen, kehittämään itsenäisesti korvaavia tuotteita ja etsimään asiakkaita.

2 Konversion toteutumisedellytyksiä

Konversio on syväleikkävyä ja monihaarainen prosessi, jonka toteutumisedellytyksiä on tarkasteltaessa on syytä erottaa yleistaloudelliset puitteet sekä tehtaiden tuotannolliset ja teknologiset edellytykset.

Millaisissa yleistaloudellisissa puitteissa konversiota joudutaan toteuttamaan? Venäjä on siirtymätalous, jossa valtion merkitys konversion ohjaamisessa on käynyt lähes olemattomaksi, vaikka tosin valtio on jossain määrin osoittanut sille rahoitusta. Tämä on luonnollista, koska huonosti sujuva konversio uhkaa tulla pahaksi sosiaalisesti ongelmaksi. Venäjän aseteollisuus työllisti 6,5 miljoonaa henkeä v. 1992. Raju asetuotannon pudotus ilman onnistunutta konversiota merkitsee massatyöttömyyttä. Sillä on myös haitallisia paikallistaloudellisia seuraamuksia, koska suuret tehtaot ovat ylläpitäneet huomattavaa määrää palveluita, jotka asetuotannon supistuessa uhkaavat romahtaa tai siirtyvät muulle omistuspohjalle. Kesäkuussa 1993 hallitus hyväksyi konversio-ohjelman vuosille 1993–95, määrältään noin 3 miljardia dollaria (RFE/RL 1–4 June 1993). Ohjelma piti vahvistaa parlamentissa, mutta kun se hajotettiin syyskuussa, ovat ratkaisut lykkääntyneet.

Näissä oloissa Venäjän konversion täytyy olla pääosin markkinavetoista. Yritysten kannalta tilanne on kuitenkin hankala. Ensinnäkin markkinareformit ovat olleet toistaiseksi puolinaisia. Muun muassa hintauudistusta ei ole rohjettu viedä loppuun. Yksityistäminenkin on varsinkin aseteollisuuden suhteen puolitiessä. Toiseksi rahamarkkinat ovat sekavassa tilassa. Valtion budjettivaje ruokkii inflaatiota. Pankkisektori on kehittymätön. Korkotaso on ollut yli 200 %. Tämä liittyneenä omistussuhteiden epäselvyyteen ja yleiseen epävarmuuteen on pitänyt investoinnit jatkuvasti alhaisella tasolla vuoden 1991 romahduksen jälkeen. Kolmanneksi reaaliansioiden romahtaminen valtaosalla väestöstä on merkinnyt sitä, ettei kulutuskysyntä ole pystynyt antamaan impulssia tuotannon nousulle. Neljänneksi, raaka- ja polttoaineiden saanti on vaikeutunut huomattavasti, muun muassa siksi, että näiden toimittajat myyvät usein mieluummin ulkomaille kuin kotimaan tehtaalle. Viidenneksi, valtiolta puuttuu selkeä sotilasdoktriini, joten ei ole myöskään tavoitteita eikä tilauksia asetuotannolle. (Mehanizm konversii, 1993, 57–58, Beljaev 1993).

Taloudellinen ympäristö on siis huomattavan epäsuotuisa konversion käynnistämiseksi siihen halukkaissa tai pakotetuissa asetehtaissa. Markkinat ovat kokonaisuudessaan taantuvia muutamia segmenttejä lukuunottamatta. Konversioon vaadittavat investoinnit tuntuvat ylivoimaisilta. Keväällä 1992 arvioitiin konversion yhtä työntekijää kohti investointeina etupäässä tekniikkaan maksavan 125 000–190 000 dollaria. Alkuvaiheessa konversion pariin oli tarkoitus saattaa miljoona työntekijää, jolloin kustannukset olisivat pitkälti yli 100 miljardia dollaria (Eronen 1993, 4–5). Vuotuiset kustannukset on arvioitu vähintään 15 miljardiksi dollariksi (Palii 1993).

Asetehtaot joutuvat ratkomaan konversio-ongelmaa samoissa hankalissa oloissa kuin muutkin tuotantolaitokset. Asetuotannon romahdus on vain ollut jyrkempi kuin useimmilla muilla aloilla, joten potentiaaliset sosiaaliset ongelmat ovat vaikeampia. Kun siirrytään tuotannollisiin ja teknologisiin edellytyksiin muuttuvat ongelmat spesiiemmiksi. Armeijan käyttämät aseet ja varusteet edustavat niin laajaa teknologista kirjoa, ettei mistään "yleisestä sotateknologiasta"

voi puhua. Osalle asetuotannosta on tyypillistä kovat suoritearvot (nopeus, kiihtyvyys, tarkkuus, paine- ja lämpökestävyys, lujuus, äänettömyys ym.) ja korkeat vaatimukset tekniikan, materiaalien ja ammattitaidon suhteen. Pitkälle erikoistunut sotilastuotanto vaatii usein sellaisia teknologisia ratkaisuja, joiden siirtäminen siviilituotannon palvelukseen ei ole kannattavaa. Toisaalta valtaosa armeijoiden käyttämistä aseista ja tarvikkeista perustuu tavanomaiseen teknologiaan, joka ei sanottavammin poikkea siviilituotannon vaatimuksista (ks. Nironen 1993, 3,5).

Osassa asetehtaita konversio edellyttää huomattavaakin teknologista sopeutusta, joka vaatii mittavia investointeja tai toisissa tapauksissa voi tulla niin kalliiksi, että tehtaan sulkeminen on edullisin vaihtoehto. Toisaalta suuri osa olemassa olevasta laitteistosta sallii hyvinkin laajan siviilituotevalikoiman valmistamisen. Tällöin konversio ei ole teknologinen vaan pikemminkin yritystaloudellinen ongelma, jossa pullonkauloina ovat rahoitus, tuotekehittäminen, markkinointi ja muutkin yritystoiminnan lohkot, joihin tehtailla on toistaiseksi ollut vähän valmiuksia mutta jotka vasta takaavat kilpailukyvyn.

Konversion tuomat muutokset pelottavat monia ja aiheuttavat vastustusta. Työttömyys on ensimmäinen välitön uhka. Sitä on toistaiseksi torjuttu pitämällä väki töissä asetehtailla vaikka tuotanto on romahtanut. Konversio pelottaa myös niitä korkealle koulutettuja spesialisteja, jotka pelkäävät ammattitaitonsa ruostuvan jos tehdas siirtyy mutkikkaasta aseteknologiasta yksinkertaisempaan siviilituotantoon.

Konversioprosessin voidaan ajatella etenevän kolmessa vaiheessa:

1) asetuotannon supistaminen, 2) siviilituotannon aloittaminen olemassa olevalla kapasiteetilla, 3) investoinnit uuteen kapasiteettiin. Venäjällä on jo ensimmäinen vaihe toteutunut: asetuotanto on romahtanut mahdollisesti jopa lähelle tasoa, josta ei enää haluta tinkiä. Lukuisat tehtaot ovat myös jo siirtyneet toiseen vaiheeseen eli lisänneet siviilituotteiden valmistusta silloin kun se on voinut tapahtua olemassa olevalla laitteistolla. Monilla tehtailla on ollut jo ennestään siviilituotantolinjoja. Kolmas vaihe on useimmilla tehtailla vielä edessä. Nämä ovat kehitykset tähänastiset puitteet. On selvää, että mitään massiivista nousua ei ole tapahtunut. Toisaalta on löydettävissä lukuisia esimerkkejä yrityksistä, jotka ovat siirtyneet siviilituotantoon. Ovatko nämä vain yksityistapauksia vai heijastuuko tämä jo alakohtaisessa tai makrotason kehityksessä? Onko neuvostoajana laadittu konversio-ohjelma vielä voimassa ja jos on, kuinka sitä on toteutettu? Seuraavassa pyritään vastaamaan näihin kysymyksiin tarkastelemalla vuosien 1991–93 kehitystä.

3 Konversion edistyminen tuotantolukujen valossa 1991–93

Ennen vuotta 1991 oli aseriisunta jäänyt lähinnä puheiden tasolle mutta neuvostovallan romahtamisen vuonna alkoi tapahtua. Kokonaistuotanto putosi 10 % ja teollisuustuotanto 8 %. Tässä yhtenä syynä oli valtion asetilausten leikkaus 20 %:lla (Eronen 1993, 4). Päätekijä oli kuitenkin investointien määrien putoaminen. Seuraavana vuonna teollisuustuotanto väheni kokonaista 19 %, asetilaukset 68 % ja investoinnit 45 %. Vuonna 1993 lasku yhä jatkui vaikkakin hieman lievempänä (ks. Narodnoje hozjaistvo Rossiiskoi ..., 1992, Sotsialno-ekonomitsheskoje polozhenie Rossiiskoi ... 1993). Tämä jo viittaa siihen, että tuotannon rakenne on muuttunut kulutushyödykkeiden suuntaan vaikka niidenkin kohdalla on yleensä tapahtunut taantumista.

Konversion pääkohde on konepajateollisuus, jonka puitteissa pääosa asetuotantoa tapahtuu. Neuvostovallan viimeisinä vuosina arvioitiin, että noin 40 % koneteollisuudesta olisi ollut sidottu armeijan tilauksiin (Izyumov 1990, 3). Jos, kuten on ilmeistä, asetuotanto on vuosina 1991–93 supistunut noin neljäsosaan ja konversio on käynnistynyt hitaasti, täytyisi koneteollisuuden taantumana olla huomattava. Taulukon 1 tiedot Venäjän teollisuudenalojen taantumavauhdista eivät käy yksiin asetuotannon ja investointien romahduksen kanssa: konepajat ovat vastoin odotuksia taantuneet keskimääräistä vähemmän (paitsi vuonna 1991). Tämä on tulkittava joko niin, että konversio on todella edistynyt tai että tilastointi on puutteellista. Ilmeisesti molemmat ovat totta.

Taulukko 1. Venäjän teollisuustuotannon taantuma aloittain 1991–93

	1991	1992	1993 (arvio)
		- %	-
Polttoaineet	- 6	-12.5	-10
Kemian ja petrokemian teollisuus	- 6	-22	-23
Metallurgia	- 7	-17	-12
Konepajat	-10	-15	-11
Metsäteollisuus	- 9	-15	-23
TEVA- ja jalkineiteollisuus	- 9	-26	-34
Elintarviketeollisuus	-10	-19	-10
Teollisuus yhteensä	- 8	-19	-17

Lähde: Narodnoje hozjaistvo Rossiiskoi ... 1992, 350, Ekonomika i zhizn 41/1993, 4.

Ylläolevat tiedot ovat liian aggregoituja kiinnostavien johtopäätösten tekemiseen. On päästävä tarkempaan tuotejakoon, johon jo Venäjällä julkaistut tilastot antavat mahdollisuuden. Mitataksemme konversion tuloksia meidän on tunnettava sen tavoitteet. Onko sellaisia enää olemassa vai onko prosessi annettu lopullisesti markkinavoimien käsiin? Mainitun v. 1993 tehdyn konversio-ohjelman kohtalo on vielä epäselvä. Varminta on tukeutua vanhaan ohjelmaan, jota näköjään pidetään yhä ohjenuorana koska ohjelmaan jatkuvasti viitataan (ks. Faltsman 1993, 19). Seuraavassa tarkastelemme, kuinka siinä mainittujen tuotteiden valmistus on kehittynyt vuosina 1991–93 verrattuna asetuotantoon.

Taulukko 2. **Konversio-ohjelmaan kuuluneiden tuotteiden sekä aseiden tuotantoindeksejä v. 1991–93**

	Asetekniikka	Tietokoneet	Elintarvike-teoll.koneet	Terveystuotetekniikka	TEVA- ja jalkine-teoll.laitteet
1991	100	100	100	100	100
1992	40	79	78	105	95
1993	26	84	55	99	67
	VäriTV:t	Videomagnetof.	Kamerat	Pölynimurit	Jääkaapit
1991	100	100	100	100	100
1992	81	140	84	92	86
1993	86	87	45	95	97
	Ompelukoneet	Traktorit	Sähkötekn. laitteet		
1991	100	100	100		
1992	103	77	71		
1993	94	65	62		

Lähde: Sotsialno-ekonomitsheskoje polozhenie ... No 1, 113, 125, No 12, 105–107, 1993, Faltsman 1993, 23.

Taulukon 2 luvut eivät kerro koko konversio-ohjelmasta koska muun muassa siviililentokoneiden, laivojen ja puhelinten tuotannosta ei ole julkaistuja tilastoja.

Kokonaistilanteen arvioimiseksi on myös syytä katsoa joidenkin muiden tuoteryhmien kehitystä (taulukko 3), koska konversio-ohjelmaa on sittemmin laajennettu koskemaan muitakin aloja (esimerkiksi öljyn- ja kaasunporauslaitteita, paperikoneita, ks. Faltsman 1993, 20, Tshuiko, Suhanov).

Taulukko 3. **Tuotantoindeksejä metalliteollisuudessa 1991–93**

	Valssaus tuotteet	Metallintyöstökoneet	Öljyn- ja kaasunporauslaitteet	Henkilöautot
1991	100	100	100	100
1992	85	78	102	94
1993	79	64	107	96

Lähde: Sotsialno-ekonomitsheskoje polozhenie ..., 1993, No 1, 114, 123, No 12, 99–101.

Mitä taulukkojen 2 ja 3 luvuista voidaan päätellä konversion kannalta? Ensinnäkin nähdään, että ensimmäinen askel, asetutuotannon vähentäminen, on otettu. Pudotus on ollut niin jyrkkä, että lattian täytyy jo tulla vastaan sekä Venäjän puolustuskyvyn että aseviennin etujen nimissä. Toinen seikka, joka ilmenee ja käy yksiin makrotason tietojen kanssa on kone- ja laitetuotannon eli investointien taantuminen. Täten ei konversio-ohjelman mukainen elintarvike-, TEVA- ja kenkäteollisuuden eikä ilmeisesti juuri muunkaan tehdasteollisuuden konetutuotannon lisääminen ole onnistunut.

Kulutushyödykkeiden tuotannossa on tilanne suhteellisesti parempi. Venäjällä on köyhyyden yleisesti lisääntyessä syntynyt myös varakas segmentti, joka ylläpitää muun muassa kestokulutushyödykkeiden kysyntää. Yleisen taantuman keskellä onkin kodinkoneiden ja henkilöautojen tuotanto säilynyt lähes ennallaan. Tärkeimpien kodinkoneiden tuotanto on vanhastaan ollut keskittynyt asetehtaisiin.

Näidenkään valmistus ei ole kääntynyt nousuun mutta niiden osuus teollisuuden kokonaistuotannosta on lisääntynyt. Tämä on epäilemättä konversion ansiota päätellen siitä, että muilla kulutushyödykealoilla on taantuma ollut yleensä jyrkkä (taulukko 4).

Taulukko 4. **Muutamien kulutushyödykkeiden tuotantoindeksejä 1991–93**

	Jalkineet	Kankaat	Makkara	Säilykkeet	Vodka
1991	100	100	100	100	100
1992	66	66	73	77	98
1993	45	47	71	65	102

Lähde: Sotsialno-ekonomitsheskoje polozhenie ..., 1993, No 12, 108–110, 92, Statistitsheskii press- ..., 1993, No 8, 108, 114.

Konversion onnistumisen suhteen on yleensä varsinkin lännessä pessimismi ollut vallitseva (ks. Bush 1993). Saavutetut tulokset ovat vuoden 1993 lopulle saakka olleet vaatimattomia mutta eivät olemattomia. Asevalmistuksen romahdettua on konepajateollisuuden rakenne alkanut tervehtyä vaikka myös siviilituotteiden valmistus on investointilaman takia taantunut muutamia poikkeuksia lukuunottamatta. Siviilikysynnän merkitys tuotannon allokoinnissa on jo hallitseva. Asetehtaiden tuotannosta olikin vuonna 1993 jo valtaosa siviilituotteita, vain 1/6 tehtaista oli säilynyt pääosin asevalmistajina (Beljaev 1993). Kuitenkin konversion kolmas vaihe, investoinnit uusiin tuotantolinjoihin ja teknologiaan, on vielä toteutumatta.

Asetuotannon romahdus kertoo tietenkin aseriisunnan etenemisestä mutta prosessi on ollut hallitsematon ja aiheuttanut korvaamattomia vaurioita toiminnoille, joita armeija on aikaisemmin rahoittanut. Aseteollisuus on ylläpitänyt monien kaupunkien palveluja (lastentarhoja, urheilutiloja ym.), joiden rahoituspohja nyt murtuu. Suhteellisesti suurempi merkitys puolustuslaitoksella on ollut Venäjän tieteen rahoituksessa. Ennen konversion aloittamista noin puolet maan tutkimusmäärärahoista meni sotilaallisiin tarkoituksiin (ks. Faltsman 1992). Tässä on kyseessä yleensä Venäjän tieteen huippuosaaminen, joka pitkälti jää joko käyttämättä tai siirtyy ulkomaille. Kun valtio ei enää muutenkaan pysty rahoittamaan kuin pientä osaa entisenlaajuisesta tutkimustoiminnasta Venäjän tieteen tulevaisuus näyttää synkältä.

Kun asetuoanto vuoden 1993 loppuun mennessä on pudonnut tasolle, joka vastaa vain runsasta neljättä osaa konversion alkutilanteesta on ilmeistä, ettei lisäsupistuksiin juuri ole varaa, ei puolustustarpeita eikä aseviennin etuja ajatellen. Asetuotannon näkymistä ei kannata esittää arvioita ennenkuin Venäjällä on päästy yksimielisyyteen uudesta sotilasdoktriinista.

4 Asevientä ja sen näkymiä

Yksi keino lievittää aseriisunnan ja konversion aiheuttamia ongelmia on vienti. Neuvostoliitto oli maailman suurimpia aseviejiä. Sen osuus vientimarkkinoilla 1980-luvun lopulla oli 38 % ja viennin vuotuinen arvo 10 miljardia dollaria (Eronen 1991, 23, Kulik et al. 1993, 57). Huomattava osa tästä palveli poliittisia tavoitteita ja vienti suuntautui maihin, joiden maksukyky oli heikko, kuten Etiopia, Angola, Kuuba, Vietnam tai joihin on julistettu vientikielto (Irak, Libya) tai Varsovan liiton maihin.

Neuvostoliiton romahdettua purkautuivat myös entiset poliittiset asevientisopimukset. Samalla romahti myös asevientä, jonka arvo Venäjältä oli enää 2 miljardia dollaria 1992 (Kulik et al. 1993, 57). Vienti näyttää pudonneen suunnilleen samaa tahtia kuin asetuotantokin mutta Venäjän aseiden kilpailukyky on myös heikentynyt etenkin Persianlahden sodan seurauksena.

On selvä, että aseriisunnasta ja konversiosta huolimatta Venäjän teollisuus pyrkii kehittämään asevientä ja palauttamaan ainakin osa entisistä asemista maailmanmarkkinoilla. Tähän pakottava jo välittömät taloudelliset edut, ovathan aseet niitä harvoja venäläisiä teollisuustuotteita, jotka laadultaan ovat kansainvälistä tasoa. Lisäksi voidaan väittää, että asevientä palvelee myös konversion tavoitteita, etenkin prosessin alkuvaiheissa. Aseviennillä tehtaot rahoittavat konversion vaatimia investointeja sekä avata vientikanavia, joita voidaan myöhemmin käyttää hyväksi siviilituotannon markkinoinnissa. Venäjän entisen teollisuusministeriön edustajat arvioivat 1992, että maan asevientipotentiaali olisi 15–30 miljardia dollaria vuodessa (Kulik et al. 1993, 54, 57) eli paljon enemmän kuin entinen Neuvostoliitto aikanaan myi ulkomaille. Lähellekään tätä ei ole tietenkään mahdollista päästä, sen estävät ankara kansainvälinen kilpailu ja oman kilpailukyvyn heikkeneminen viime vuosien sekavissa oloissa.

Sekä aseiden tuotanto että vienti ovat Venäjällä pudonneet niin alas, että lattia tulee pian vastaan. Selkeä pyrkimys vallata takaisin asemia maailman asemarkkinoilla alkaa ilmeisesti tuntua myös tuotannossa, joka tuskin enää juurikaan taantuu, onhan kyseessä myös maanpuolustuksen edut. Jos tätä kautta aseeteollisuuden rahoitusasema vahvistuu voi sillä olla myönteisiä seurauksia konversioon vaadittavien investointien kannalta. Todellisiin investointitarpeisiin nähden tässä on kuitenkin kysymys pienistä asioista.

5 Johtopäätöksiä

Konversio on jo muodossa tai toisessa lähtenyt käyntiin useimmissa asetehtaissa, mutta kokonaistuotantoa se ei ole edes tuoteryhmätasolla pystynyt vetämään nousuun. Rakenne on tosin tervehtynyt asevalmistuksen romahdettua, mutta entistä alhaisemmalla tasolla. Kokonaiskysynnän sekä investointien jatkuva taantuminen on synnyttänyt noidankehän, johon yhtenä ratkaisuna nähdään mittavat ulkomaiset sijoitusimpulssit. Useat länsimaat, Euroopan Yhteisö ja UNIDO ovat olleet edistämässä konversiopyrkimyksiä, mutta toiminta ei ole toistaiseksi johtanut paljon muuhun kuin selvityksiin ja konsultointeihin. Ulkomaiset investoijat eivät toistaiseksi ole juurikaan olleet kiinnostuneet muista kuin palvelu-, kulutushyödyke- ja raaka-ainesektoreista. Konepajateollisuus, johon valtaosa asetehtaista kuuluu, ei ole houkuttellut ulkomaisia investointeja (ks. Laurila 1993, 38). Aseteollisuuden laajuuden huomioon ottaen on selvää, että konversion onnistuminen riippuu lopulta Venäjän omasta vasta syntymässä olevasta yrittäjäluokasta ja sen luottamuksesta maan talouteen. Toistaiseksi tätä luottamusta ei ole ollut, pääomat eivät ole ohjautuneet teollisuuteen. Konversion tulevaisuus riippuu investointi-ilmapiiristä, jonka paraneminen taas edellyttää talousuudistuksen, muun muassa asetehtaiden yksityistämisen etenemistä. Tästä on jo merkkejä näkyvissä mutta nopeita tuloksia ei konversiosta ole syytä odottaa edes kansainvälisten kokemusten perusteella saatikka sitten Venäjän nykyoloissa.

Lähdeluettelo

Beljaev Dmitrii (1993). **Neplatežhi berut "oboronku" v koltso**. Rossiiskie vesti 29.9.

Bush Keith (1993). **Conversion and Unemployment in Russia**. Radio Free Europe/Research Report vol. 2, No 2, January

Eronen Jarmo (1991). **Sotilaallisen rakennemuutoksen taloudellisia vaikutuksia entisen Neuvostoliiton alueella**. ARNEK. Helsinki

– (1993). **Venäjän konversion taloudellisia vaikutuksia**. Kansainvälisen liiketoiminnan mahdollisuudet idän siirtymätalouksissa. Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen seura ry. Helsinki.

Ekonomika i zhizn' (1993). No 41.

Faltsman V.K. (1992). **Rossiskaja nauka i jejo konversija v period krizisa**. Moniste

– (1993). **Promyshlennaja strategija Rossii v period krizisa**. Voprosy ekonomiki No 3.

Glybin Ju. A. (1990). **"Dolzny, mozhem" i "vygodno"**. EKO No 5.

Izyumov Alexei (1990). **The National Experience of the USSR**. United Nations Conference on Conversion. Moscow 13–17 August.

Kulik S. – Homenko N. – Hrutsikii V. (1993). **Konversija i marketing rossiiskih vooruzhenii na vneshnem rynke**. Rossiiskii ekonomitsheskii zhurnal No 8.

Laurila Juhani (1993). **Suoran sijoitustoiminnan kehittyminen Venäjällä ja Suomen lähialueilla**. Idäntalouksien katsauksia 10.

Mehanizm konversii: problemy i perspektivy. (1993). Ekonomist No 7.

Narodnoje hozjaistvo Rossiiskoi Federatsii. (1992). Goskomstat Rossii. Moskva.

Nironen Erkki (1993). **Konversion teknologiset mahdollisuudet. Kansainvälisen liiketoiminnan mahdollisuudet idän siirtymätalouksissa**. Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen seura.

Palii Sergei (1993). **Spasenie Rossiiskoi "Kuznitsy oruzhija" pomozhet sohranit stabil'nost' v Jevrope**. Rossiiskaja gazeta 14.10.

RFE/RL News Briefs (Radio Free Europe), 1–4 June 1993.

Sotsial'no-ekonomitsheskoje polozhenie Rossiiskoi Federatsii. (1993). Ekonomitsheskii obzor, No 1, 12. Goskomstat Rossii. Moskva.

Smyslov V. (1991). **Gosudarstvennaja programma konversii oboronnoi promyshlennosti.** Voprosy ekonomiki No 2.

Statistitsheskii press-bjulleten'. (1993). No 8. Goskomstat Rossii. Moskva.

Tshuiko V. – Suhanov S. (1993). **Obsuzhdaetsja Federalnaja programma razvitija lesopromyshlennogo kompleksa Rossii.** Ekonomika i zhizn' no 52.

IDÄNTALOUKSIEN KATSAUKSIA

nro:sta 4 lähtien ISSN 1235-7405

- 1/92 Pekka Sutela: **Neuvostoliiton hajoamisen taloudelliset aspektit.** 24 s.
Jouko Rautava: **Suomen ja Venäjän taloussuhteet Suomen EY-jäsenyyden valossa.** 12 s.
- 2/92 Seija Lainela - Jouko Rautava **Neuvostoliiton talouskehitys vuonna 1991.** 15 s.
Seija Lainela **Viron taloudellisen kehityksen lähtökohdat.** 9 s.
Merja Tekoniemi **Yksityistäminen itäisen Euroopan maissa ja Baltiassa.** 7 s.
- 3/92 Kamil Janáček **Transformation of Czechoslovakia's Economy: Results, Prospects, Open Issues.** 20 p.
Sergey Alexashenko **General Remarks on the Speed of Transformation in the Socialist Countries.** 25 p.
Sergey Alexashenko **The Free Exchange Rate in Russia: Policy, Dynamics, and Projections for the Future.** 19 p.
Jouko Rautava **Liikaraha, inflaatio ja vakauttaminen.** 16 s.
- 4/92 Stanislava Janáčková - Kamil Janáček **Privatization in Czechoslovakia.** 8 p.
Sergey Alexashenko **The Collapse of the Soviet Fiscal System: What Should Be Done?** 45 p.
Juhani Laurila **Neuvostoliiton ja Venäjän velka.** 23 s.
Jukka Kero **Neuvostoliiton ja Venäjän ulkomaankauppa.** 24 s.
- 5/92 Pekka Sutela **Clearing, Money and Investment: The Finnish Perspective on Trading with the USSR.** 26 p.
Petri Matikainen **"Suuri pamaus" - Puolan taloussuudistus 1990.** 22 s.
- 6/92 Miroslav Hrnčíř **Foreign Trade and Exchange Rate in Czechoslovakia: Challenges of the Transition and Economic Recovery.** 39 p.
Terhi Kivilahti - Jukka Kero - Merja Tekoniemi **Venäjän rahoitus- ja pankkijärjestelmä.** 37 s.
- 7/92 Seija Lainela **Baltian maiden rahauudistukset.** 23 s.
Seija Lainela - Jouko Rautava **Baltian maiden poliittisen ja taloudellisen kehityksen taustat ja nykytilanne.** 14 s.
Sergei Alexashenko **Verojen ja tulonsiirtojen jakautuminen entisessä Neuvostoliitossa.** 17 s.
- 1/93 Pekka Sutela **Taloudellinen transitio Venäjällä.** 11 s.
Pekka Sutela **Venäjän taloudellinen voima 2000-luvulla.** 9 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa integraatiossa: ottopoikia, sisarpuolia vai ...** 11 s.
- 2/93 Inkeri Hirvensalo **Changes in the Competitive Advantages of Finnish Exporters in the Former USSR after the Abolition of the Clearing Payment System.** 35 p.
Miroslav Hrnčíř **The Exchange Rate Regime and Economic Recovery.** 17 p.
Gábor Oblath **Real Exchange Rate Changes and Exchange Rate Policy under Economic Transformation in Hungary and Central-Eastern Europe.** 31 p.
Gábor Oblath **Interpreting and Implementing Currency Convertibility in Central and Eastern Europe: a Hungarian Perspective.** 19 p.
- 3/93 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1992.** 19 s.
Seija Lainela **Baltian maiden talous vuonna 1992.** 25 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa vuonna 1992.** 14 s.
- 4/93 Jouko Rautava **Monetary Overhang, Inflation and Stabilization in the Economies in Transition.** 17 p.
Jarmo Eronen **Manufacturing Industries before and after the Collapse of Soviet Markets: a Comparison of Finnish and Czechoslovak Experience.** 19 p.

- 5/93 Pekka Sutela **Uusi hanke entisen rupla-alueen kaupankäynnin monenkeskeistämiseksi.** 8 s.
Juhani Laurila **Venäjän velkakriisin kehitys ja nykytilanne.** 10 s.
- 6/93 Jouko Rautava **Yritystuesta sosiaaliturvaan: Julkisen tuen muutospaineet Venäjällä.** 7 s.
Jarmo Eronen **Venäjän uusi hallinnollinen aluejako.** 7 s.
Aleksei Tkatchenko **Pienyrittäjäisyys Venäjällä: Nykytilanne ja kehitysnäkymät.** 35 s.
- 7/93 Tuula Ryttilä **Russian Monetary Policy Since January 1992.** 20 p.
Inkeri Hirvensalo **Developments in the Russian Banking Sector in 1992-1993.** 22 p.
- 8/93 Seija Lainela - Pekka Sutela **Introducing New Currencies in the Baltic Countries.** 26 p.
Inna Shteinbuka **The Baltics' ways: Intentions, Scenarios, Prospects.** 27 p.
Inna Shteinbuka **Latvia in Transition: First Challenges and First Results.** 33 p.
Inna Shteinbuka **Industry Policy in Transition: the Case of Latvia.** 30 p.
- 9/93 Jouko Rautava **Venäjän keskeiset taloustapahtumat heinä- syyskuussa 1993.** 10 s.
Merja Tekoniemi **Venäjän parlamenttivaalien poliittiset ryhmittymät.** 3 s.
Jarmo Eronen **Venäläinen ja suomalainen periferia: Permin Komin ja Kainuun luetaloudellista vertailua.** 29 s.
- 10/93 Seija Lainela **Venäjän federatiivisen rakenteen muotoutuminen ja taloudellinen päätöksenteko; Pietarin asema.** 14 s.
Inkeri Hirvensalo **Pankkitoimintaa Pietarissa.** 14 s.
Juhani Laurila **Suoran sijoitustoiminnan kehittyminen Venäjällä ja Suomen lähialueella.** 29 s.
Juhani Laurila **Suomen saamiset Venäjältä. Valuuttakurssimuutosten ja vakautusten vaikutukset.** 8 s.
- 1/94 Pekka Sutela **Insider Privatization in Russia: Speculations on Systemic Change.** 22 p.
Inkeri Hirvensalo **Banking in St.Petersburg.** 18 p.
- 2/94 Aleksei Tkatchenko **Pienyritysten yksityistäminen Venäjällä.** 23 s.
Jarmo Eronen **Konversio Venäjällä: tulosten tarkastelua.** 10 s.
- 3/94 Juhani Laurila **Direct Investment from Finland to Russia, Baltic and Central Eastern European Countries: Results of a Survey by the Bank of Finland.** 14 p.
Juhani Laurila **Finland's Changing Economic Relations with Russia and the Baltic States.** 11 p.
Jouko Rautava **EC Integration: Does It Mean East-West Disintegration.** 8 p.
Eugene Gavrilenkov **Macroeconomic Crisis and Price Distortions in Russia.** 20 p.
Eugene Gavrilenkov **Russia: Out of the Post-Soviet Macroeconomic Deadlock through a Labyrinth of Reforms.** 22 p.
- 4/94 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1993.** 16 s.
Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1993.** 19 s.
Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1990-93.** 7 s.
- 5/94 Pekka Sutela **Production, Employment and Inflation in the Baltic Countries.** 22 p.
Seija Lainela **Private Sector Development and Liberalization in the Baltics.** 14 p.
Seija Lainela **Small Countries Establishing Their Own Independent Monetary Systems: the Case of the Baltics.** 17 p.
- 6/94 Merja Tekoniemi **Työttömyys ja sosiaaliturva Venäjällä.** 31 s.
- 7/94 Pekka Sutela **Fiscal Federalism in Russia.** 23 p.
Jouko Rautava **Interdependence of Politics and Economic Development: Financial Stabilization in Russia.** 12 p.
Eugene Gavrilenkov **"Monetarism" and Monetary Policy in Russia.** 8 p.

- 8/94 Pekka Sutela **The Instability of Political Regimes, Prices and Enterprise Financing and Their Impact on the External Activities of the Russian Enterprises.** 31 p.
 Juhani Laurila **The Republic of Karelia: Its Economy and Financial Administration.** 37 p.
 Inkeri Hirvensalo **Banking Reform in Estonia.** 21 p.
- 9/94 Jouko Rautava **Euroopan unionin ja Venäjän välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus - näkökohtia Suomen kannalta.** 7 s.
- 10/94 Seija Lainela - Pekka Sutela **The Comparative Efficiency of Baltic Monetary Reforms.** 22 p.
 Tuula Ryttilä **Monetary Policy in Russia.** 22 p.
- 11/94 Merja Tekoniemi **Miksi Venäjän virallinen työttömyysaste on säilynyt alhaisena?** 19 s.
- 1/95 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1994.** 19 s.
 Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1994.** 21 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan talouskehitys 1994.** 19 s.
- 2/95 Urmas Sepp **Inflation in Estonia: the Effect of Transition.** 27 p.
 Urmas Sepp **Financial Intermediation in Estonia.** 32 p.
- 3/95 Vesa Korhonen **EU:n ja Venäjän kumppanuus- ja yhteistyösopimus.** 31 s.
 Jouko Rautava **Taloussintegraatio ja Suomen turvallisuus - Suomi Euroopan unionin idän taloussuhteissa.** 21 s.
 Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1985-94.** 10 s.
- 4/95 Nina Oding **Evolution of the Budgeting Process in St. Petersburg.** 29 p.
 Urmas Sepp **A Note on Inflation under the Estonian Currency Board.** 12 p.
 Pekka Sutela **But ... Does Mr. Coase Go to Russia?** 14 p.
- 5/95 Urmas Sepp **Estonia's Transition to a Market Economy 1995.** 57 p.
- 6/95 Niina Pautola **The New Trade Theory and the Pattern of East-West Trade in the New Europe.** 21 p.
 Nina Oding **Investment needs of the St.Petersburg Economy and the Possibilities to meeting them.** 20 p.
 Panu Kalmi **Evolution of Ownership Change and Corporate Control in Poland.** 21 p.
- 7/95 Vesa Korhonen **Venäjän IMF-vakauttamisohjelma 1995 ja Venäjän talouden tilanne.** 37 s.
 Inkeri Hirvensalo **Maksurästit Venäjän transitiotaloudessa.** 30 s.
 Seija Lainela **Baltian maiden omat valuutat ja talouden vakautus - pienten maiden suuri menestys.** 14 s.
- 8/95 Pekka Sutela **Economies Under Socialism: the Russian Case.** 17 p.
 Vladimir Mau **Searching for Economic Reforms: Soviet Economists on the Road to Perestroika.** 19 p.
- 9/95 Niina Pautola **East-West Integration.** 33 p.
 Panu Kalmi **Insider-Led Privatization in Poland, Russia and Lithuania: a Comparison.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Equity Markets in Russia.** 14 p.
 Jury V. Mishalchenko - Niina Pautola **The Taxation of Banks in Russia.** 5 p.
- 1/96 Juhani Laurila **Payment Arrangements among Economies in Transition: the Case of the CIS.** 23 p.
 Sergei Sutyryn **Problems and Prospects of Economic Reintegration within the CIS.** 17 p.
 Viktor V. Zakharov - Sergei F. Sutyryn **Manager Training - Another Emerging Market in Russian Educational Services.** 9 p.

- 2/96 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1995.** 12 s.
 Juhani Laurila **Katsaus lähialueisiin.** 28 s.
 Iikka Korhonen **Baltian vuosikatsaus.** 10 s.
 Pekka Sutela **Ukrainan ja Valkovenäjän taloudet vuonna 1995.** 10 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan siirtymätalouksien kehitys 1995.** 17 s.
- 3/96 Niina Pautola **Intra-Baltic Trade and Baltic Integration.** 12 p.
 Vesa Korhonen **The Baltic Countries - Changing Foreign Trade Patterns and the Nordic Connection.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Banking Sectors in Baltic Countries.** 22 p.
- 4/96 Niina Pautola **Trends in EU-Russia Trade, Aid and Cooperation.** 16 p.
 Niina Pautola **The Baltic States and the European Union - on the Road to Membership.** 20 p.
 Elena G. Efimova - Sergei F. Sutyryn **The Transport Network Structure of the St.Petersburg Region and its Impact on Russian-Finnish Economic Cooperation.** 11 p.
 Iikka Korhonen **An Error Correction Model for Russian Inflation.** 10 p.
- 5/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Direct Investment from Finland to Eastern Europe; Results of the 1995 Bank of Finland Survey.** 21 p.
 Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Social Consequences of Economic Reform in Russia.** 26 p.
 Iikka Korhonen **Dollarization in Lithuania.** 7 p.
- 6/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Suorat sijoitukset Suomesta Itä-Eurooppaan; Suomen Pankin vuonna 1995 tekemän kyselyn tulokset.** 20 s.
 Jouko Rautava **Suomi, Euroopan Unioni ja Venäjä.** 6 s.
 Niina Pautola **Baltian maiden talouskatsaus 1996.** 12 s.
- 1/97 Panu Kalmi **Ownership Change in Employee-Owned Enterprises in Poland and Russia.** 51 p.
- 2/97 Niina Pautola **Fiscal Transition in the Baltics.** 23 p.
 Peter Backé **Interlinkages Between European Monetary Union and a Future EU Enlargement to Central and Eastern Europe.** 19 p.
- 3/97 Iikka Korhonen **A Few Observations on the Monetary and Exchange Rate Policies of Transition Economies.** 8 p.
 Iikka Korhonen **A Brief Assessment of Russia's Treasury Bill Market.** 8 p.
 Rasa Dale **Currency Boards.** 14 p.
- 4/97 Sergei F. Sutyryn **Russia's International Economic Strategy: A General Assessment.** 17 p.
 Tatiana Popova **The Cultural Consequences of Russian Reform.** 17 p.
 Ludmilla V. Popova - Sergei F. Sutyryn **Trends and Perspectives in Sino-Russian Trade.** 11 p.
- 5/97 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1996.** 10 s.
 Iikka Korhonen - Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1996.** 12 s.
 Merja Tekoniemi **Katsaus lähialueisiin 1996.** 11 s.
 Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1996.** 10 s.
 Kari Pekonen **Valko-Venäjän talous vuonna 1996.** 6 s.
 Katri Lehtonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1996.** 13 s.
- 6/97 Niina Pautola **Towards European Union Eastern Enlargement - Progress and Problems in Pre-Accession.** 17 p.
 Katri Lehtonen **Theory of Economic Reform and the Case of Poland.** 26 p.
 Boris Brodsky **Dollarization and Monetary Policy in Russia.** 14 p.
- 7/97 Toivo Kuus **Estonia and EMU Prospect.** 24 p.
 Olga Luštšik **The Anatomy of the Tallinn Stock Exchange.** 23 p.
 Riia Arukaevu **Estonian Money Market.** 20 p.

- 1/98 Iikka Korhonen **The Sustainability of Russian Fiscal Policy.** 8 p.
Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Challenges to Reforming Russia's Tax System.** 18 p.
Niina Pautola **Optimal Currency Areas, EMU and the Outlook for Eastern Europe.** 25 p.
- 2/98 Peter Westin **Comparative Advantage and Characteristics of Russia's Trade with the European Union.** 26 p.
Urszula Kosterna **On the Road to the European Union - Some Remarks on Budgetary Performance in Transition Economies.** 31 p.
- 3/98 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Keskuksen ja alueiden välisten suhteiden kehitys Venäjällä 1992-1997.** 10 s.
Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Katsaus Suomen kauppaan IVY-maiden ja Baltian maiden kanssa 1990-1997.** 11 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja ongelmat.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1997.** 10 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys 1997.** 12 s.
- 4/98 Kustaa Äimä **Central Bank Independence in the Baltic Policy.** 30 p.
Iikka Korhonen – Hanna Pesonen **The Short and Variable Lags of Russian Monetary Policy.** 11p.
Hanna Pesonen **Assessing Causal Linkages between the Emerging Stock Markets of Asia and Russia.** 10 p.
- 5/98 Laura Solanko **Issues in Intergovernmental Fiscal Relations – Possible Lessons for Economies in Transition.** 19 p.
Iikka Korhonen **Preliminary Tests on Price Formation and Weak-form Efficiency in Baltic Stock Exchanges.** 7 p.
Iikka Korhonen **A Vector Error Correction Model for Prices, Money, Output, and Interest Rate in Russia.** 12 p.
Tom Nordman **Will China catch the Asian Flu?** 14 p.
- 6/98 Saga Holmberg **Recent Reforms in Information Disclosure and Shareholders' Rights in Russia.** 17 p.
Vladimir R. Evstigneev **Estimating the Opening-Up Shock: an Optimal Portfolio Approach to Would-Be Integration of the C.I.S. Financial Markets.** 39 p.
Laura Solanko – Merja Tekoniemi **Novgorod and Pskov – Examples of How Economic Policy Can Influence Economic Development.** 14 p.
Ülle Lõhmus - Dimitri G. Demekas **An Index of Coincident Economic Indicators for Estonia.** 12p.
- 7/98 Tatyana Popova **Financial-Industrial Groups (FIGs) and Their Roles in the Russian Economy.** 24p.
Mikhail Dmitriyev – Mikhail Matovnikov – Leonid Mikhailov – Lyudmila Sycheva **Russian Stabilization Policy and the Banking Sector, as Reflected in the Portfolios of Moscow Banks in 1995–97.** 29 p.
- 1/99 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.
Iikka Korhonen – Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1998.** 10 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja näkymät.** 13 s.
Pekka Sutela **Ukrainan talouskatsaus 1998.** 14 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.